

การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา
ESTABLISHING PARTNERSHIPS BETWEEN SCHOOLS AND COMMUNITIES
TO ENHANCE EDUCATIONAL QUALITY

เผด็จ ลาวตุ้ม¹ และ ธิดาวลัย อุ๋นกอง²

Phadet Laotoom¹ and Thidawan Unkong²

วิทยาลัยการศึกษา มหาวิทยาลัยพะเยา

College of Education University of Phayao

E-mail: phadet3333@gmail.com

Received: 2025-06-04; Revised: 2025-08-18; Accepted: 2025-08-26

บทคัดย่อ

การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนเพื่อขับเคลื่อนการพัฒนาคุณภาพด้านการศึกษาของโรงเรียน ถือได้ว่าเป็นปัจจัยเกื้อหนุนที่สำคัญอย่างยิ่งในการพัฒนาคุณภาพด้านการศึกษาของโรงเรียนในยุคปัจจุบัน จากการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างโรงเรียนกับชุมชนจะช่วยให้โรงเรียนเกิดการพัฒนาด้านคุณภาพผู้เรียน การพัฒนาด้านสิ่งอำนวยความสะดวกในการจัดการศึกษา การพัฒนาด้านสภาพภูมิทัศน์ สิ่งแวดล้อมและอาคารสถานที่ สารของบทความมีการนำเสนอเกี่ยวกับความสำคัญ องค์ประกอบ แนวทาง และหลักการในการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา ประกอบด้วย การสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ การมีส่วนร่วมของชุมชน การแลกเปลี่ยนข้อมูลและความรู้ การสร้างความไว้วางใจ และความเข้าใจอันดี และการสนับสนุนซึ่งกันและกัน โดยโรงเรียนนำรูปแบบแนวทางการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน 3 องค์ประกอบสำคัญ ประกอบด้วย การสร้างชุมชนมีวิสัยทัศน์ร่วมกัน กับสถานศึกษา (Shared Vision) การประสานความร่วมมือกับชุมชน (Synergy) และการสร้างสถานศึกษาให้เป็นแหล่งความรู้ของชุมชน (School-Based Activities) เพื่อให้โรงเรียนกับชุมชนมีความเข้าใจอันดีระหว่างกัน ช่วยลดปัญหาความขัดแย้งและเกิดความร่วมมืออันดีต่อกันส่งผลให้โรงเรียนมีการพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างยั่งยืน

คำสำคัญ: การสร้างความสัมพันธ์, โรงเรียนกับชุมชน, คุณภาพการศึกษา

Abstract

Establishing partnerships between Schools and Communities to Drive Educational Quality Development. Establishing partnerships between Schools and Communities is considered a crucial supporting factor in enhancing the quality of education in schools today.

Establishing good ties between schools and communities contributes to the improvement of student quality, the development of educational facilities, and the enhancement of the school's physical environment and infrastructure. This article presents the significance, components, approaches, and principles of building school-community relationships to promote educational quality. Key aspects include effective communication, community participation, information and knowledge exchange, building trust and mutual understanding, and providing mutual support. Schools apply three key elements in fostering school-community relationships: developing a collective vision between the school and the community (Shared Vision) collaborating and coordinating efforts with the community (Synergy) and transforming schools into knowledge hubs for the community (School-Based Activities). These elements help promote mutual understanding, reduce conflicts, and strengthen cooperation between schools and communities, ultimately leading to the sustainable development of educational quality.

Keywords: Establishing partnerships, Schools and Communities, Educational Quality

บทนำ

การศึกษาเป็นรากฐานสำคัญของการพัฒนาสังคมและประเทศชาติ ในกระบวนการยกระดับคุณภาพ การศึกษานั้นโรงเรียนไม่สามารถทำงานเพียงลำพังได้ การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียน ชุมชน และท้องถิ่นจึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง เนื่องจากความร่วมมือดังกล่าวช่วยเสริมสร้างความเข้าใจ สนับสนุน ทรัพยากร และส่งเสริมการเรียนรู้ที่ตอบสนองต่อความต้องการของสังคมการพัฒนาในลักษณะนี้ไม่เพียงแต่ ช่วยให้นักเรียนได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพ แต่ยังส่งผลให้ชุมชนและท้องถิ่นเติบโตไปพร้อมกันอย่างยั่งยืน การพัฒนาคุณภาพการศึกษาถือเป็นปัจจัยที่สำคัญในการยกระดับสังคมและเศรษฐกิจของประเทศไทย ให้มีความเจริญก้าวหน้าเป็นประเทศที่พัฒนาแล้ว ซึ่งมีความสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561-2580) ในด้านการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ Office of the National Economic and Social Development Council (2018) และพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 หมวดที่ 4 แนวการจัดการศึกษา มาตรา 29 ให้สถานศึกษาร่วมกับบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่น ส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชนโดยจัดกระบวนการเรียนรู้ภายในชุมชน เพื่อให้ชุมชนมีการจัดการศึกษาอบรม มีการแสวงหาความรู้ ข้อมูล ข่าวสาร และรู้จักเลือกสรรภูมิปัญญาและวิทยาการต่าง ๆ เพื่อพัฒนาชุมชน ให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการ รวมทั้งหาวิธีการสนับสนุนให้มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ การพัฒนาระหว่างชุมชน Ministry of Education (2022)

ในบริบทของการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม และเทคโนโลยี การศึกษาไม่สามารถจำกัดอยู่ภายในขอบเขตของโรงเรียนเพียงอย่างเดียวอีกต่อไป โรงเรียนต้องเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ที่เปิดกว้างและส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตให้แก่ผู้เรียนและประชาชนในชุมชนโดยรอบ ดังนั้นการสร้างความสัมพันธ์และความร่วมมือระหว่างโรงเรียนกับชุมชนและท้องถิ่นจึงเป็นกลยุทธ์สำคัญในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาและสร้างความยั่งยืนให้กับการพัฒนาท้องถิ่นในระยะยาว การสร้างความสัมพันธ์ที่เข้มแข็งกับชุมชนและท้องถิ่นจะช่วยให้โรงเรียนสามารถรับมือกับความท้าทายและการเปลี่ยนแปลงของสังคมทั้งในด้านเทคโนโลยี เศรษฐกิจ และวัฒนธรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพโดยมีการดึงเอาทรัพยากร ภูมิปัญญาท้องถิ่น และความรู้จากชุมชนมาใช้ในการจัดการศึกษา รวมถึงการสร้างโอกาสการเรียนรู้จากประสบการณ์จริงในชุมชน อีกทั้งยังช่วยสร้างความรู้สึกการเป็นเจ้าของและความผูกพันกับโรงเรียน ซึ่งจะนำไปสู่การสนับสนุนและความร่วมมือในการพัฒนาโรงเรียน และคุณภาพชีวิตของประชาชนในพื้นที่ได้อย่างยั่งยืน กระบวนการเรียนรู้ของชุมชนเป็นกระบวนการในการเสริมสร้างโอกาสในการเรียนรู้การถ่ายทอด การแลกเปลี่ยนประสบการณ์ การสืบทอด ภูมิปัญญา วัฒนธรรม ค่านิยม และอัตลักษณ์ให้กับโรงเรียนเพื่อให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงของสังคม ก่อให้เกิดสังคมแห่งการเรียนรู้และมุ่งการพัฒนาแบบพึ่งตนเอง Runcharoen (2022) สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานได้กล่าวถึงขอบข่ายงานการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนออกเป็น 6 งาน คืองานการให้บริการชุมชนงานรับความช่วยเหลือและสนับสนุนจากชุมชน งานเสริมสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน และหน่วยงานอื่น ๆ งานเกี่ยวกับคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน งานจัดตั้งกลุ่ม ชมรม สมาคม มูลนิธิ และงานประชาสัมพันธ์ จากขอบข่ายการสร้างสัมพันธ์กับชุมชนที่กล่าวมาต้องใช้หลักการการสร้างมนุษยสัมพันธ์ การให้เกียรติซึ่งกันและกัน ซึ่งการสร้างสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนเป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นทุกเวลาสถานที่ตามสถานการณ์ ผู้บริหารสถานศึกษาต้องตระหนักว่า “ความสัมพันธ์ระดับบุคคลจะพัฒนาเป็นความสัมพันธ์ ระดับหน่วยงาน” ดังนั้นแนวคิดพื้นฐานที่สำคัญที่สุดคือ “การยอมรับในความเป็นคน เคารพในความคิดและพฤติกรรมของคนที่ไม่เหมือนเรา” และ “จงปฏิบัติต่อคนอื่น เหมือนกับที่ต้องการให้เกิดการขับเคลื่อน กระบวนการพัฒนาโรงเรียนอย่างยั่งยืน” ดังนั้นกิจกรรมที่จัดต้องมีความหลากหลายทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน โดยมีผู้บริหารเป็นผู้นำและที่สำคัญ คือ โรงเรียน และชุมชนต้องมีการพัฒนาไปพร้อมกัน Office of the Basic Education Commission (2017)

ความสำคัญของการสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับชุมชน เนื่องจากการศึกษาเป็นเรื่องที่ทุกคนสามารถมีส่วนร่วมในการพัฒนาสถานศึกษา ไม่ว่าจะเป็นผู้ปกครอง ชุมชน รวมถึงคณะกรรมการการศึกษาที่ได้มีบทบาทสำคัญในการเป็นแรงผลักดันช่วยผู้บริหารและครูให้ทำงานได้สำเร็จ ตลอดจนให้การสนับสนุนสถานศึกษา นอกจากนี้ โรงเรียนยังได้รับการส่งเสริม สนับสนุน ช่วยเหลือจากองค์กรหรือหน่วยงานในพื้นที่ใกล้เคียงเข้ามามีส่วนร่วมกับโรงเรียน ซึ่งเป็นสิ่งที่ยืนยันความเข้มแข็งของชุมชน เพื่อให้เป็นองค์กรที่ใหญ่ขึ้นในการร่วมกันพัฒนาโรงเรียน หรือที่เรียกว่า “บวร” บ้าน วัด โรงเรียน คือ สามเสาหลักการบริหารงาน

ความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน จะเห็นได้ว่าโรงเรียนกับชุมชนเป็นสิ่งที่แยกจากกันไม่ได้ การร่วมมือกันเป็นสิ่งที่ก่อให้เกิดประโยชน์ทั้ง 2 ฝ่าย ดังนั้น การสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับชุมชนจึงมีความสำคัญ เพราะช่วยให้เกิดความเข้าใจอันดีต่อกัน ลดและแก้ปัญหาความขัดแย้งระหว่างกัน ช่วยให้ทราบความเคลื่อนไหวที่เกิดขึ้นทั้งสองฝ่าย และช่วยให้เกิดการมีส่วนร่วมที่เป็นไปเพื่อประโยชน์ทั้งสองฝ่ายอีกด้วย Muttametha (2021). การสร้างเครือข่ายระหว่างโรงเรียน ชุมชน และท้องถิ่น เป็นแนวทางในการดำเนินงานหรือกิจกรรมต่าง ๆ ของโรงเรียน เพื่อช่วยให้เกิดความร่วมมือ ความเข้าใจ ความสัมพันธ์อันดีระหว่างชุมชนหรือท้องถิ่นในพื้นที่บริการของโรงเรียน และเปิดโอกาสให้ชุมชน ท้องถิ่น หน่วยงาน หรือองค์กรต่าง ๆ ในท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาโรงเรียน ส่งเสริม สนับสนุนคุณภาพของการศึกษาเพื่อมุ่งหวังให้โรงเรียนได้มีการจัดการศึกษาให้ตรงตามความต้องการของชุมชน

บทความนี้จึงมุ่งเน้นการศึกษาความสำคัญของความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา องค์ประกอบในการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา และแนวทางการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนและท้องถิ่นเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา เพื่อใช้เป็นแนวทางสำหรับโรงเรียนในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้สอดคล้องกับความต้องการของชุมชน

ความสำคัญของความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา

บริบทของชุมชนที่อยู่ล้อมรอบโรงเรียน ล้วนส่งผลต่อการเรียนรู้และพัฒนาการการเรียนรู้ของนักเรียนทั้งสิ้น ลักษณะสภาพแวดล้อมของชุมชนต่างก็มีอิทธิพลต่อพฤติกรรม ลักษณะนิสัย รวมทั้งแบบแผนการดำเนินชีวิตอีกด้วย ตัวอย่างเช่น ถ้าภายในชุมชนเต็มไปด้วยคนว่างงานมีการใช้ความรุนแรงและถ้อยคำหยาบคายเป็นประจำ เด็กนักเรียนก็มีแนวโน้มจะเลียนแบบและนำเอาพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมเหล่านั้นมาปรับใช้จนกลายเป็นนิสัยได้ ดังนั้น ความพยายามในการจัดการปัญหา อุปสรรคต่าง ๆ รวมทั้งการปรับสภาพแวดล้อมของชุมชนและท้องถิ่นซึ่งมีอิทธิพลอย่างสูงต่อเด็ก เยาวชน และนักเรียน จะช่วยให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในชุมชนและพัฒนาศักยภาพทางการศึกษาของนักเรียนในระยะยาวได้ เช่น การจัดสรรพื้นที่เป็นศูนย์การเรียนรู้ หรือห้องสมุดชุมชนโดยได้รับหนังสือจากโรงเรียนและผู้สนับสนุนในท้องถิ่นเพื่อให้เด็กและเยาวชนได้เข้ามาอ่านหนังสือ ทำการบ้านและใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ โดยชุมชนและท้องถิ่นสามารถสร้างความสัมพันธ์กับโรงเรียนได้ Chasuwan (2018) ดังนี้

1. **ด้านการสนับสนุนทรัพยากร** ชุมชนสามารถให้การสนับสนุนทรัพยากรที่จำเป็นต่อการศึกษา เปิดโอกาสให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาโรงเรียน ร่วมกำหนดความมุ่งหมายและนโยบาย รวมถึงให้ความร่วมมือในด้านต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นทางด้านการศึกษา ความสนับสนุนทางด้านทรัพยากร กำลังคน และทุนทรัพย์ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายของโรงเรียน ในขณะเดียวกันก็มีความเจริญก้าวหน้าและเกิดประโยชน์ทั้งของโรงเรียนและชุมชน เช่น การจัดหาสื่อการเรียนการสอน ทุนการศึกษาหรือการปรับปรุงสถานที่เรียน เป็นต้น

2. ด้านการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงกับชีวิตจริง การนำทรัพยากรและความรู้ในชุมชนมาประยุกต์ใช้ในการเรียนการสอนช่วยให้นักเรียนเข้าใจเนื้อหาได้ลึกซึ้งขึ้น และสามารถเชื่อมโยงกับชีวิตประจำวันได้ เป้าหมายของการศึกษามุ่งเน้นให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลางของการเรียนรู้ โดยมีแนวคิดที่มุ่งเน้นการสอนให้คิดเป็น ทำเป็น และแก้ปัญหาเป็น ผู้เรียนสามารถถ่ายโอนความรู้ที่เรียนไปใช้ในชีวิตจริงได้ ซึ่งมีการปรับเปลี่ยนแนวทางและกระบวนการเรียนรู้ใหม่ จากวิธีการแบบสั่งสอนมาเป็นการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับธรรมชาติ ตามทฤษฎีการเรียนรู้จากประสบการณ์ (Experiential Learning Theory: ELT) ของเดวิด เอ. โคลบ์ (David A. Kolb) กล่าวว่า “การเรียนรู้จากประสบการณ์ (Experiential Learning) คือกระบวนการสร้างความรู้ ทักษะ และเจตคติด้วยการนำเอา ประสบการณ์เดิมของผู้เรียนมาบูรณาการเพื่อสร้างการเรียนรู้ใหม่ ๆ ขึ้น” Kuruwanich and Noisantia (2024).

3. ด้านการเสริมสร้างคุณธรรมและจริยธรรม ชุมชนสามารถเป็นแหล่งเรียนรู้ด้านวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม และค่านิยมที่ช่วยเสริมสร้างคุณธรรมและจริยธรรมให้นักเรียนการเสริมสร้างให้โรงเรียนกับชุมชนมีการรวมตัวอย่างเข้มแข็ง มาร่วมคิดร่วมเรียนรู้สู่การปฏิบัติ มีกระบวนการเรียนรู้และการจัดการองค์ความรู้ในรูปแบบที่หลากหลายตามภูมิสังคมที่เหมาะสมสอดคล้องกับการดำเนินชีวิตบนฐานทรัพยากร ภูมิปัญญา และวิถีวัฒนธรรมชุมชนการรวมตัวกันอย่างเข้มแข็งของคนในชุมชน นอกจากจะสามารถป้องกันและแก้ไขปัญหาที่ยากและสลับซับซ้อน การเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมของเยาวชนซึ่งจะเป็นชุมพลังในการพัฒนาประเทศในอนาคต ผ่านกระบวนการขัดเกลาทางสังคมอย่างเอื้อเพื่อ อาศัยวัฒนธรรมท้องถิ่นเป็นตัวขับเคลื่อนกิจกรรมที่เกิดขึ้นจากทุกภาคส่วนในท้องถิ่น เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งทางคุณธรรมและจริยธรรมที่มีคุณลักษณะเน้นส่งเสริมการเรียนรู้ของสังคมให้เกิดการสร้างภูมิคุ้มกันที่มีวัฒนธรรมท้องถิ่นเป็นเกาะกำบังและลดปัญหาสังคมได้อย่างยั่งยืน

องค์ประกอบในการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา

การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาเป็นกระบวนการที่ต้องมีองค์ประกอบหลากหลายที่เชื่อมโยงกัน โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อเสริมสร้างความร่วมมือและการสนับสนุนระหว่างทุกฝ่าย ซึ่งสามารถแบ่งออกเป็นองค์ประกอบหลัก Lertyosanan (2018) ดังนี้

1. นโยบายของโรงเรียน หลักการหรือแนวทางที่โรงเรียนใช้เป็นแนวทางในการบริหารจัดการและดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพการศึกษา ทั้งในด้านการเรียนการสอน การบริหารจัดการ การพัฒนาบุคลากร และการมีส่วนร่วมของชุมชน โดยนโยบายนี้จะสะท้อนถึงวิสัยทัศน์ วัตถุประสงค์ และเป้าหมายของโรงเรียนในการสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้และพัฒนาศักยภาพของนักเรียน

2. ความพร้อมของโรงเรียนและชุมชน ความสามารถและความพร้อมในด้านทรัพยากร บุคคล ความร่วมมือและการสื่อสาร ความรู้และทักษะ การบริหารจัดการ และด้านสิ่งแวดล้อมการเรียนรู้ โดยความพร้อมของโรงเรียนและชุมชนที่ดีจะช่วยส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาการศึกษาที่มีคุณภาพสูงและยั่งยืน

3. **มีความร่วมมือกันทุกฝ่าย** การดำเนินงานด้านการศึกษามีประสิทธิภาพต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ สถานศึกษา ครู นักเรียน ผู้ปกครอง ชุมชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและเอกชน โดยความร่วมมือดังกล่าวมีบทบาทสำคัญในการสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้และส่งเสริมการพัฒนาศักยภาพของผู้เรียนอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน

4. **มีกลไกที่ก่อให้เกิดความร่วมมือ** กระบวนการหรือเครื่องมือที่ช่วยส่งเสริมให้เกิดความร่วมมือที่มีประสิทธิภาพระหว่างโรงเรียน ชุมชน และทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง โดยมีเป้าหมายเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาและสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้

5. **มีการจัดตั้งคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานและสมาคมผู้ปกครองและครู** การจัดตั้งคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานและสมาคมผู้ปกครองและครู เป็นกลไกที่สำคัญในการเสริมสร้างความร่วมมือระหว่างโรงเรียน ผู้ปกครอง และชุมชน เพื่อสนับสนุนการพัฒนาคุณภาพการศึกษา และสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้

6. **กำหนดบทบาทหน้าที่ร่วมกันในทิศทางที่พึงประสงค์** การกำหนดบทบาทและหน้าที่ร่วมกันของโรงเรียนกับชุมชนและท้องถิ่น เพื่อให้ทุกฝ่ายสามารถทำงานร่วมกันได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยมีมุ่งสู่เป้าหมายในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาและเสริมสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างโรงเรียน ชุมชน และผู้เกี่ยวข้อง

7. **มีการดำเนินงานให้เกิดความร่วมมือ** มีการวางแผนการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนร่วมกันทั้งสองฝ่าย การสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างโรงเรียนกับชุมชนจะช่วยเสริมสร้างความเข้มแข็งและความเข้าใจซึ่งกันและกัน เพื่อพัฒนาสังคมในรูปแบบที่ยั่งยืนต่อไป

แนวทางการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา

แนวทางการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนนั้น เป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาคุณภาพทางการศึกษาอย่างยั่งยืน โดยแนวทางในการส่งเสริมความสัมพันธ์ดังกล่าวจำเป็นต้องตั้งอยู่บนพื้นฐานของความรู้และความเข้าใจบริบทของชุมชนอย่างลึกซึ้ง โรงเรียนควรดำเนินการประชาสัมพันธ์ข้อมูล ข่าวสาร และนโยบายที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาอย่างทั่วถึง พร้อมทั้งเข้าร่วมกิจกรรมของชุมชนอย่างสม่ำเสมอ ให้บริการด้านวิชาการหรือทรัพยากรแก่ชุมชน และจัดตั้งบุคลากรผู้รับผิดชอบในการประสานงานและสื่อสารระหว่างโรงเรียนกับชุมชนอย่างเป็นระบบ ในด้านการจัดการเรียนการสอน โรงเรียนควรออกแบบและพัฒนาเนื้อหาให้สอดคล้องกับบริบท ความต้องการ และศักยภาพของชุมชน โดยคำนึงถึงประโยชน์สูงสุดที่ชุมชนจะได้รับจากโรงเรียน ขณะเดียวกันโรงเรียนควรใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชนอย่างมีประสิทธิภาพและคุ้มค่า อีกทั้งเปิดโอกาสให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมและกระบวนการดำเนินงานของโรงเรียนในทุกระดับ เพื่อส่งเสริมความร่วมมือ ความเข้าใจ และความไว้วางใจซึ่งกันและกัน อันจะนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพการศึกษาและความเข้มแข็งของชุมชนในระยะยาว หลักการในการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของ Kanjanasingsh (2008) มีดังนี้

1. **ยึดหลักมนุษยสัมพันธ์** การปฏิบัติต่อผู้อื่นโดยให้ความสำคัญกับความสัมพันธ์ที่ดี ความเข้าใจ เคารพซึ่งกันและกัน การฟังอย่างตั้งใจ การสื่อสารอย่างเปิดเผย และการแสดงความจริงใจ ในทุกการกระทำ ซึ่งจะช่วยสร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อความร่วมมือ ความไว้วางใจ และการทำงานร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพ

2. **ยึดหลักความจริงใจหรือบริสุทธิ์ใจ** การปฏิบัติต่อผู้อื่นด้วยความซื่อสัตย์ เปิดเผย และไม่แฝงด้วยเจตนาแอบแฝงหรือผลประโยชน์ส่วนตน เป็นการแสดงออกถึงความตั้งใจที่ดี ที่ปราศจากการเสแสร้งหรือการปั้นแต่ง โดยมุ่งหวังให้เกิดความไว้วางใจและความสัมพันธ์ที่มั่นคงระหว่างบุคคล หรือกลุ่มคน

3. **ซื่อสัตย์** หลักความซื่อสัตย์เน้นการยึดมั่นในความถูกต้อง ความยุติธรรม และการรักษาคำพูด หรือสัญญาที่ให้ไว้ เป็นคุณธรรมสำคัญที่ช่วยสร้างความไว้วางใจและความสัมพันธ์ที่ดีในสังคม การประพฤติปฏิบัติด้วยความจริงใจและความตรงไปตรงมา ทั้งต่อผู้อื่นและต่อตนเอง โดยไม่หลอกลวงหรือทำสิ่งที่ผิดศีลธรรม

4. **คงเส้นคงวา** การปฏิบัติหรือแสดงออกอย่างสม่ำเสมอและมั่นคงในพฤติกรรม ทักษะคติ หรือคุณลักษณะใดๆ โดยไม่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างฉับพลันหรือไม่สมเหตุสมผล เป็นคุณสมบัติ ที่แสดงถึงความมั่นคงในความคิดและการกระทำ ทำให้ผู้อื่นสามารถไว้วางใจและคาดหวังในผลลัพธ์ หรือการปฏิบัติของบุคคลนั้นได้

5. **ยึดความเสียสละ** การกระทำที่มุ่งเน้นการให้ประโยชน์หรือช่วยเหลือผู้อื่นโดยไม่คำนึงถึง ผลประโยชน์ส่วนตัว หรือยอมสละสิ่งที่เป็นของตนเอง ไม่ว่าจะเป็นเวลา ทรัพย์สิน ความสุขส่วนตัว หรือความ สะดวกสบาย เพื่อประโยชน์ส่วนรวม หรือเพื่อช่วยเหลือคนอื่นที่ต้องการความช่วยเหลือ เป็นคุณธรรมที่สะท้อน ถึงความมีจิตใจที่เมตตาและเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่

6. **ยึดความอดทน** การมีความสามารถในการควบคุมอารมณ์ ความรู้สึก หรือพฤติกรรมของตนเอง ในสถานการณ์ที่ยากลำบาก โดยไม่แสดงออกถึงความท้อแท้หรือโกรธง่าย การอดทนเป็นคุณธรรมที่ช่วยให้ บุคคลสามารถเผชิญกับปัญหา ความทุกข์ หรืออุปสรรคต่าง ๆ ได้อย่างมั่นคง และเดินหน้าต่อไปเพื่อบรรลุ เป้าหมายที่ตั้งไว้

7. **ยึดความยืดหยุ่น** ความสามารถในการปรับตัวหรือเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม ทักษะคติ หรือแนวทางการดำเนินชีวิตให้เหมาะสมกับสถานการณ์หรือปัญหาที่เกิดขึ้น โดยไม่ยึดติดกับกรอบเดิม หรือแนวคิดที่ไม่เหมาะสม การยืดหยุ่นเป็นคุณสมบัติสำคัญที่ช่วยให้บุคคลสามารถเผชิญกับการเปลี่ยนแปลง ความไม่แน่นอน และความท้าทายต่าง ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

8. **ยึดความต่อเนื่อง** การรักษาหรือรักษาให้มีลักษณะหรือสถานะเดิมอย่างต่อเนื่องโดยไม่ขาดตอน หรือการดำเนินการให้เป็นไปอย่างต่อเนื่องในทิศทางเดียวกัน โดยอาจใช้ในบริบทต่าง ๆ เช่น การทำงาน การเรียน การพัฒนาหรือการปรับปรุงสิ่งต่าง ๆ เพื่อให้มีความสม่ำเสมอและไม่ขาดหายไป กระบวนการนั้น ๆ

9. **ยึดการครอบคลุมเนื้อหา** การให้ความสำคัญในการนำเสนอเนื้อหาหรือข้อมูลที่ครอบคลุมในทุกประเด็นหรือทุกส่วนสำคัญของเรื่องที่เกี่ยวข้อง โดยไม่ขาดตกหล่น เพื่อให้ผู้รับสารได้รับข้อมูลอย่างครบถ้วนและมีความเข้าใจที่ดีในเรื่องนั้น ๆ

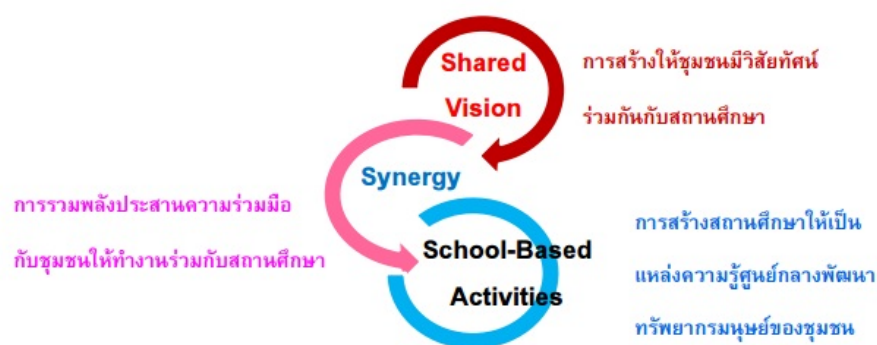
10. **ยึดความเรียบง่าย** การให้ความสำคัญกับการทำสิ่งต่าง ๆ อย่างง่ายตายที่สุดโดยหลีกเลี่ยงความซับซ้อนหรือรายละเอียดที่ไม่จำเป็น เพื่อลดความยุ่งยากและทำให้การดำเนินงานหรือการสื่อสารมีประสิทธิภาพและเข้าใจได้ง่ายขึ้น

11. **ยึดการสร้างสรรค์** การเน้นการคิดค้น พัฒนา หรือสร้างสิ่งใหม่ ๆ ที่มีความแปลกใหม่ มีประสิทธิภาพ และสามารถตอบโจทย์ความต้องการได้ โดยมุ่งเน้นการใช้ความคิดสร้างสรรค์เพื่อให้เกิดผลลัพธ์ที่น่าสนใจและมีคุณค่า

12. **ความสามารถในการปรับตัว** ความสามารถของบุคคลหรือองค์กรในการปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์หรือสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไป โดยสามารถปรับวิธีการทำงาน ความคิด หรือกลยุทธ์เพื่อให้สามารถดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพและตอบสนองต่อความท้าทายใหม่ ๆ ได้ดี

13. **ยึดความเป็นผู้ให้ชุมชนมากกว่าผู้รับจากชุมชน** การเน้นความมุ่งมั่นในการให้ประโยชน์แก่ชุมชนมากกว่าการรับประโยชน์จากชุมชน การมีบทบาทในการช่วยเหลือ สนับสนุน และพัฒนาเพื่อประโยชน์ร่วมกันของชุมชน โดยการสร้างคุณค่าและผลลัพธ์ที่เป็นประโยชน์ต่อสังคมอย่างแท้จริง

ในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างยั่งยืน การสร้างความสัมพันธ์ที่แน่นแฟ้นระหว่างโรงเรียนกับชุมชนถือเป็นปัจจัยสำคัญที่ไม่อาจมองข้าม โรงเรียนไม่ได้เป็นเพียงศูนย์กลางของการเรียนรู้เท่านั้น แต่ยังเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของชุมชนโดยรวม ดังนั้นจึงต้องอาศัยแนวทางการดำเนินงานที่บูรณาการและมีเป้าหมายร่วมกันระหว่างทุกภาคส่วน จากแผนภาพ สามารถสรุปองค์ความรู้สำคัญในการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนได้ 3 องค์ประกอบหลัก ได้แก่

ภาพ 1 แสดงหลัก 3S's ในการสร้างความร่วมมือและการสนับสนุนจากชุมชน

ที่มา: Chanthrasa (2017)

แนวคิด 3S ประกอบด้วย Shared Vision Synergy และ School-Based Activities เป็นกรอบแนวทางสำคัญที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้เพื่อส่งเสริมความร่วมมือระหว่างโรงเรียนกับชุมชน โดยมีรายละเอียดและแนวทางดังนี้

1. Shared Vision (การมีวิสัยทัศน์ร่วม) การสร้างวิสัยทัศน์ร่วมระหว่างโรงเรียนกับชุมชนช่วยให้เกิดทิศทางเดียวกันในการพัฒนาผู้เรียนให้เป็น “คนดี คนเก่ง” และมีจิตสำนึกต่อสังคม เช่น การจัดเวทีประชาคมเพื่อระดมความคิดเห็นระหว่างโรงเรียนกับชุมชน การวางแผนยุทธศาสตร์โรงเรียนโดยให้ชุมชนมีส่วนร่วม และการสร้างต้นแบบความร่วมมือ เช่น ผู้บริหาร ครู และผู้นำชุมชนร่วมทำกิจกรรมพัฒนาเยาวชน เป็นต้น

2. Synergy (การประสานพลังความร่วมมือ) การใช้ทรัพยากรของชุมชนอย่างมีประสิทธิภาพร่วมกับโรงเรียน มุ่งเน้นการสร้างผลประโยชน์ส่วนรวม เช่น การจัดทำฐานข้อมูลทรัพยากรและบุคลากรในชุมชนที่สามารถสนับสนุนโรงเรียน การเชิญผู้มีความรู้หรือทักษะเฉพาะทางในชุมชนมาร่วมพัฒนากิจกรรมของนักเรียน และการจัดกิจกรรมจิตอาสาหรือโครงการพัฒนาท้องถิ่นร่วมกันระหว่างนักเรียนกับชุมชน เป็นต้น

3. School-Based Activities (กิจกรรมที่ยึดโรงเรียนเป็นฐาน) การพัฒนาโรงเรียนให้เป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ของชุมชน เป็นการขยายบทบาทสถานศึกษาไปสู่การพัฒนาสังคมทั้งระบบ เช่น การเปิดศูนย์การเรียนรู้หรือฝึกอบรมให้กับชุมชน ได้แก่ อาชีพ การเกษตร ภาษา หรือเทคโนโลยี การเชิญชวนปราชญ์ชาวบ้าน ครูภูมิปัญญา มาร่วมถ่ายทอดความรู้ให้แก่นักเรียน และการอนุญาตให้ใช้สถานที่และทรัพยากรของโรงเรียนในการจัดกิจกรรมชุมชน ได้แก่ การประชุม สัมมนา หรือกิจกรรมวัฒนธรรม เป็นต้น

สรุปองค์ความรู้

หลักการสร้างความเชื่อมั่นและความไว้วางใจ (Trust) เพื่อพัฒนาสู่ความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างโรงเรียนกับชุมชน

ความสัมพันธ์ที่แน่นแฟ้นระหว่างโรงเรียนกับชุมชนจำเป็นต้องตั้งอยู่บนพื้นฐานของความเชื่อมั่นและความไว้วางใจ (Trust) ซึ่งเกิดจากการที่โรงเรียนมีความเข้าใจ เข้าถึง และแสดงตนเป็นส่วนหนึ่งของชุมชนอย่างแท้จริง การสร้างความสัมพันธ์ในลักษณะนี้มีความสำคัญต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษา เนื่องจากช่วยให้โรงเรียนสามารถเรียนรู้และเข้าใจบริบทของชุมชนได้ลึกซึ้งยิ่งขึ้น ความเข้าใจดังกล่าวนำไปสู่การเข้าถึงทรัพยากรท้องถิ่นทั้งในรูปของบุคลากร ภูมิปัญญา วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม ซึ่งสามารถนำมาใช้สนับสนุนการจัดการศึกษาให้มีประสิทธิภาพและเหมาะสมกับบริบทของพื้นที่ ขณะเดียวกันการมีส่วนร่วมและการเปิดโอกาสให้ชุมชนได้เข้ามามีบทบาทในการดำเนินงานของโรงเรียน ยังเป็นการสร้างความรู้สึกเป็นเจ้าของ (Sense of Ownership) และความผูกพันต่อโรงเรียนในระยะยาว รายละเอียดดังภาพ 2

1. เป็นการส่งเสริมแหล่งเรียนรู้ วิทยาการต่าง ๆ ในการศึกษาให้แก่เยาวชนและประชาชน
2. เป็นการร่วมกันคัดสรรและปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม และคุณภาพการศึกษาให้กับสมาชิกของชุมชน

3. เป็นการดำเนินงานร่วมกันในการใช้ทรัพยากรในท้องถิ่นให้เกิดประโยชน์ต่อการจัดการศึกษาและชุมชน
4. เป็นการส่งเสริมให้โรงเรียนและชุมชนได้ดำเนินกิจกรรมพัฒนาทางสังคมร่วมกัน
5. เป็นการสร้างสัมพันธภาพที่ดี และแก้ไขปัญหาความขัดแย้ง พร้อมทั้งเกิดความสามัคคีของทั้งโรงเรียนและชุมชน
6. เป็นการทำให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน เกิดทัศนคติที่ดีต่อการร่วมกันสร้างสรรค์ความพร้อมทุก ๆ ด้านของโรงเรียนและชุมชน
7. เป็นการสร้างศูนย์รวมกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชน โดยโรงเรียนเป็นแหล่งวิทยากรต่าง ๆ เพื่อพัฒนาชุมชน
8. เป็นการดำเนินงานร่วมกันเพื่อสร้างมาตรฐานคุณภาพการศึกษา คุณภาพชีวิต วัฒนธรรมขนบธรรมเนียมประเพณี สิ่งแวดล้อม และพลังงานธรรมชาติ ให้สืบทอดและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง และมีกระบวนการที่ถูกต้องเหมาะสม รวมทั้งบรรลุเป้าหมายขององค์กร

ภาพ 2 แสดงหลักการสร้างความเชื่อมั่นและความไว้วางใจ (Trust) เพื่อพัฒนาสู่ความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างโรงเรียนกับชุมชน

จากภาพ 2 ความเชื่อมั่นและความไว้วางใจ (Trust) เป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งเสริมให้เกิดความร่วมมืออย่างยั่งยืนระหว่างโรงเรียนและชุมชน ซึ่งประกอบด้วย 4 องค์ประกอบหลักที่เชื่อมโยงกันอย่างเป็นระบบ ดังนี้

1. **Understanding (ความเข้าใจ)** โรงเรียนควรศึกษาทำความเข้าใจลักษณะเฉพาะของชุมชนกลุ่มคนในพื้นที่ และความต้องการที่แท้จริง เพื่อให้สามารถดำเนินงานด้านการศึกษได้สอดคล้องกับบริบทท้องถิ่น

2. Reach (การเข้าถึง) ครูและผู้บริหารต้องเข้าหาชุมชนอย่างใกล้ชิด สม่่าเสมอ และเสมือนเป็นหนึ่งเดียวกับชุมชน โดยแสดงออกถึงความจริงใจ ความเคารพ และความสนใจในวิถีชีวิตของชุมชน

3. Engage (การมีส่วนร่วม) โรงเรียนควรสร้างความผูกพันและมีปฏิสัมพันธ์ที่แน่นแฟ้นกับชุมชน โดยเปิดพื้นที่ให้ชุมชนมีบทบาทในการจัดการศึกษา เช่น การร่วมวางแผน การจัดกิจกรรม หรือการเป็นแหล่งเรียนรู้

4. Appreciate (การยกย่องและเคารพในคุณค่า) การแสดงความเคารพและเห็นคุณค่าของชุมชน เป็นสิ่งที่ช่วยเสริมสร้างความไว้วางใจ เช่น การให้เกียรติภูมิปัญญาท้องถิ่น การยกย่องผู้นำ หรือการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ข้อมูลดี ๆ ที่เกิดจากชุมชน

References

- Chasuwan, S. (2018). *Building relationships with the community and locality in educational management*. Thamrakkanphim.
- Chanthrasa, R. (2017). *Local wisdom management*. Udon Thani Rajabhat University.
- Kanjanasingh, P. (2008). *Guidelines for developing school–community relationship building of schools under Mae Sot Municipality* (Master’s thesis). Kamphaeng Phet Rajabhat University.
- Kuruwanich, A., & Noisantia, C. (2024). *About life education*.
<https://www.lifeeducation.in.th/positive-education/>
- Lertyosanan, N. (2018). A study of the relationship between school and community of Buddhist temple charity schools in Roi Et Province. *Journal of Mahamakut Buddhist University Roi Et Campus*.
- Ministry of Education. (2022). *National Education Act B.E. 2542 (1999) and its amendments (No. 2) B.E. 2545 (2002)*. Prikwan Graphic.
- Muttametha, S. (2021). *The relationship between school and community* (1st ed.). Odeanstore.
- Office of the Basic Education Commission. (2017). *Report on the study of learning management according to the basic education curriculum in small schools*. Office of Basic Education Policy and Planning.
- Office of the National Economic and Social Development Council. (2018). *National strategy 2018–2037*. Secretariat of the National Strategy Committee.

Runcharoen, T. (2022). *Conditions and problems in the administration and management of basic education institutions in Thailand*. V.T.C. Communication.